

компетентностей відповідно до рекомендацій Національної рамки кваліфікацій, розроблення й впровадження у навчальний процес методики навчання та оцінювання, спрямованої на забезпечення формування й розвитку компетентностей.

Література

1. Мазурок. М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації / М. Мазурок, http://novadumka.at.ua/publ/kriteriji_ta_pokazniki_rozvitku_profesijnoi_kompetentnosti_pedagogiv_u_procesi_pidvishhennja_jikh_kvalifikaciji/1-1-0-7/.
2. Приходько В.М. Моніторинг якості освіти і виховної діяльності навчального закладу / В.М. Приходько. – Запоріжжя, 2007. – 189 с.
3. Сытникова А.В. Сущность оценочной компетенции в контексте компетентного подхода / А.В. Сытникова // General and Professional Education. – 2009. – №1. – С. 67–70.
4. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи : монографія / за ред. Ляшенко О.І., Жука Ю.О. К. : Педагогічна думка, 2014. – 200 с.

УДК 373.5

Кириленко Н.І.

вчитель біології Баришівського НВК
«Гімназія – ЗСО I-III ступенів» Київської області
nata.kyrylenko@ukr.net

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМІКСУ ЯК ЗАСОБУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Школа сьогодні, як ніколи, потребує нових технологій та методик, спрямованих на підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Для здобувачів освіти значущим є не лише обсяг знань, а й їхня якість та міцність засвоєння, а також уміння цими знаннями оперувати, самостійно здобувати та систематично їх удосконалювати. Але біологічні процеси і об'єкти характеризуються складністю, а учням важко засвоювати абстрактні узагальнення. Тому навчання потребує нових засобів зорового унаочнення як опори пізнання, пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на розкриття внутрішніх зв'язків і залежностей предметів і явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці (Л. Білик, О. Біда, В. Ільченко, О. Пометун, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Т.Л. Телецька, та ін.) наголошують на необхідності оновлення методичного інструментарію сучасного вчителя засобами активного навчання [2]. Багато авторів (Андрійко І., Голуб Н., Кудрявцев В., Тезікова С., Фіцула М.) говорить про доцільність використання методу демонстрацій, у якому поєднуються аудіальні, візуальні та кінестетичні джерела інформації [1]. Аналіз науково-методичних джерел свідчить, що у вітчизняній педагогіці приділяється недостатньо уваги такому важливому засобу зорового унаочнення, як комікс.

Проблему розглядають Н. В. Вострякова, О.П. Грошовенко, Є.В. Даниленко, Д.В. Ольшанський.

Виокремлення невирішених раніше аспектів проблеми. Науковцями відмічені дидактичні можливості коміксу як універсальної форми пред'явлення нової інформації [3], формування мовленнєвих навичок і вмінь [5], інструменту розвитку мотивації учнів [1;2;3], виховання екологічної свідомості [2], засіб спрощення та прискорення процесу пізнання [1;2;3]. Ми відзначаємо їх дидактичний потенціал під час виконання учнями короткострокових біологічних проектів та міні-проектів.

Мета статті полягає у висвітленні ролі та визначенні дидактичних можливостей коміксу у реалізації проектних технологій шкільної біологічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея коміксів не нова. Вперше вона з'явилась на теренах Японської школи, а пізніше технологія коміксів прийшла до Європи (середина ХХ ст.).

Комікс (англ. comics) – це графічно-розповідний жанр, який отримав широке розповсюдження на Заході – серія малюнків із текстом, яка створює зв'язну розповідь [3]. Комікс поєднує вербальні та невербальні засоби комунікативного навчання [3].

Дослідники пропонують використовувати комікс на різних етапах уроку з різною метою: для засвоєння нового змісту, для ілюстрації та конкретизації програмового матеріалу; актуалізації знань учнів та їх чуттєвого досвіду; формування пізнавального інтересу учнів; перевірки знань, умінь та навичок; закріплення та поглиблення вивченого матеріалу; розвитку самостійності учнів; підвищення рівня їх активності; узагальнення та систематизації тощо; як методичний супровід при виконанні лабораторних робіт [1; 3].

Біологічна освіта школярів має змістові та методичні особливості, детерміновані тим, що знання з систематики, фізіології, генетики, еволюції, молекулярної біології є абстрактними, недоступними для візуалізації, а тому складними для засвоєння учнями. Ми пропонуємо учням, працюючи над творчим чи інформаційним проектом, представити результат своєї роботи у вигляді коміксу. Тобто комікс – це форма, яку можна наповнити потрібним змістом, відповідно до мети, завдань проекту, особливостей індивідуального рівня розвитку школярів, ступеня їх обізнаності, зацікавленості.

Такий підхід є реалізацією принципів взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку (розвиток інтелектуальної, емоційно-вольової, діяльнісно-поведінкової сфери особистості; загальних і спеціальних здібностей, пізнавальних інтересів та потреб у саморозвитку та самовдосконаленні); принципу гуманізації (найповніше розкриття здібностей, нахилів, уподобань); принципу науковості (формування наукового світогляду учнів відповідно до сучасного рівня розвитку науки); оптимізації (вибір та реалізація найкращого варіанту організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів для здобуття максимально можливих результатів за мінімально необхідних затрат); мотивації навчально-

пізнавальної діяльності учнів (створення умов, за яких учень займає активну особистісну позицію і найбільш повно розкритися як суб'єкт навчально-пізнавальної діяльності); принципу активності, свідомості та самостійності учнів (спонукання учнів до цілеспрямованої самостійної навчально-пізнавальної активності; формування потреби у здійсненні аналізу результатів власної пізнавальної діяльності).

Така технологія дозволяє не тільки полегшити і інтенсифікувати процес навчання, а й зробити його результативним і осмисленим. Дитина, яка знає, що таке комікс, вміє його читати і створювати і не зубрить, а прагне зрозуміти суть проблеми; не страждає, а мислить; не механічно засвоює навчальний матеріал, а привчається самостійно здобувати знання. Отримати ці вміння в процесі словесно-логічного навчання, намагаючись підкреслити головну думку в параграфі або лекції вчителя, досить важко, а може бути, і взагалі неможливо.

Створюючи комікс, учню вдається відобразити максимальну кількість інформації в наочному, візуальному образі, дозволяє розставити необхідні акценти та сфокусувати увагу на головному. Ці завдання розвиватимуть творчі здібності учнів та їхнє мислення. Працюючи над створенням коміксу, дитина не тільки буде покращувати вміння виділяти найголовніше у події, явищі, а також вдосконалить вміння аналізувати, розбивати на складові частини, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та взаємозв'язки між явищами та процесами. Емоційно забарвлена та узагальнена інформація, яку отримує школяр зі сторінок коміксу, є легкою у засвоєнні.

Головним його недоліком вважається фрагментарність [1]. Але за допомогою коміксу, який відтворює реальні життєві ситуації, стає можливим наблизити навчання до життя [2]. Суть біологічного чи екологічного коміксу в тому, що він дозволяє за досить короткий проміжок часу виконати певне завдання, спроектувати варіанти вирішення проблеми, а головне – забезпечує ефект присутності дитини та її активність [5].

Самостійно створюючи сюжет коміксу, дитина ототожнює себе з тим чи іншим персонажем, перебуваючи у тій чи іншій системі ціннісних координат. Це забезпечує розвиток самосвідомості, формування біоетичних ідеалів, розвиток екологічної свідомості, формування в учнів соціальної активності, відповідальності, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, формування навичок здорового способу життя, спрямовані на боротьбу проти шкідливих звичок. Це важливо при виконанні біологічних проектів «Рухова активність – основа фізичного здоров'я», «Генетичний моніторинг в людських спільнотах», «Скринінг-програми для новонароджених», «Генотерапія та її перспективи», «Збалансоване харчування», «Особистісна програма зміцнення здоров'я», «Нанотехнології в біології», «Трансгенні організми: за і проти», «Йододєфіцит в організмі людини, його наслідки та профілактика»; дослідницьких практикумів «Дослідження екологічних проблем своєї місцевості».

Матеріал має потенціал забезпечувати реалізацію наскрізних

змістовних ліній «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність».

Висновки і перспективи подальших розвідок. Технологія коміксів не є статусною. Однак, після повного вивчення дидактичних можливостей коміксів, дослідження з визначення дидактичних умов їх використання у вивченні природничих наук, ця технологія може перетворитися на ефективну навчальну методику. Зміст коміксу має бути цілісним, емоційно насиченим, особистісно значущим має відповідати принципам доступності, цілісності, логічності. У ньому у нерозривному зв'язку поєднуються знання, уміння та ціннісне ставлення. Це потужний інструмент впливу на дитину, який здатний формувати світогляд, а тому має обов'язково використовуватися у сфері освіти. Комікс здатний зробити процес навчання осмисленим, а значить, ефективним.

Література

1. Вострякова Н. В. Використання коміксу у навчально-виховному процесі / Н. В. Вострякова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 13(1). – С. 226-233. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13%281%29_35

2. Грошовенко О.П. Педагогіка емпайерменту в технології екологічних коміксів / О.П. Грошовенко, Т.Г. Кондратюк // Молодий вчений. – 2018. – № 5.2 (57.2), травень. – С. 76-82.

3. Даниленко Є. Дидактичні можливості коміксів у процесі навчання біології / Є. Даниленко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 6. – С. 101 – 106.

4. Малюємо комікси щодо сталого розвитку: навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс] / автори Е. Йорсатер, М. Мелманн, Л. Пшеніцина, І. Семко, І. Тікота ; укр. версія І. Сущенко, О. Пометун. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fesd.org.ua%2Fsites%2Fesd.org.ua%2Ffiles%2Fprograms%2Fcomix.pdf&name=comix.pdf&lang=uk&c=57252436eaf5>.

5. Ольшанський Д. В. Дидактичні умови використання коміксів у навчанні іноземних мов молодших школярів: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.09 / Д. В. Ольшанський. – К., 2002. – 18 с.